

SCURTĂ INTRODUCERE ÎN CULTURA AFGANĂ

SHORT INTRODUCTION IN THE AFGHAN CULTURE

Drd. Rita PALAGHIA*

Intenția mea în acest articol are drept scop captarea interesului cititorului asupra unei zone a lumii mai puțin cunoscută din perspectivă culturală, de o valoare inestimabilă în nota generală a patrimoniului cultural mondial, și mai mult dintr-una de conflict permanent, Afganistan.

Scopul este de a prezenta categoriile principale ale patrimoniului cultural afgan urmată de o trecere de la vestigiile arhitectonice, la centrele urbane parțial conservate, la sculpturi, picturi murale, meșteșuguri, arta dramatică, literatura, muzica, filmul și dansul, la instituții ale statului cu rol în protejarea culturii în toate formele sale.

This article is aimed to capture the reader's interest in a less known area of the world from the cultural perspective, of a priceless value, in the general tone of the world's cultural heritage, than from a war zone that is permanently watched by the international community, Afghanistan.

My intention in this article is to present the main categories of the afghan national cultural heritage, followed by a short overview of the architectural landmarks and urban centres that are partially preserved, the sculptures, mural paintings, handicrafts, dramatic art, literature, music, movies and dance, towards the State Institutions that are to protect all the shapes and forms of manifestation of the culture.

Cuvinte-cheie: cultură; afgan; interacțiune directă; musulman; Bamiyan; pictură; dans.

Keywords: culture; afghan; direct interaction; muslim; Bamiyan; painting; dance.

Aspectul de noutate al subiectului este dat de faptul că cercetarea documentelor s-a împletit cu datele colectate în urma interacțiunii directe cu populația locală, în special cu cea din zona Kabul.

Evenimentele geopolitice recente au avut ca rezultat o creștere a interesului față de viața musulmanilor obișnuiți. Percepția greșită sau greșelile de comunicare, în special cele întreținute de mass-media, rămân fenomene comune, iar termenul „musulman” este deseori folosit într-un mod neadecvat. În zilele noastre, în actualul context de securitate este uzuală exprimarea conștientă sau inconștientă a credinței că mulți musulmani sunt religioși extremiști, uitând sau necunoscând faptul că majoritatea lor sunt, de sute de ani, moderați. Pentru clarificarea termenului, folosim

„musulman” cu referire la comunitatea care aderă la Islam ca religie și se află răspândită pe întreg globul. Această comunitate nu constituie o țară sau o rasă separată, ci include indivizi din orice rasă și de orice etnie. În ciuda diversității, musulmanii sunt conectați de o credință comună, care continuă să fie greșit interpretată sau greșit reprezentată. A cincea¹ parte a populației globului o are Islamul, ca tradiție etică, iar musulmanii sunt populație majoritară în aproximativ cincizeci și șapte de state. În total, musulmanii vorbesc aproximativ șaiszeci de limbi diferite.

În opinia mea aș considera Afganistanul o țară musulman moderată, dacă influența talibană nu ar fi fost atât de puternică în ultimii ani. Afganistan a fost tradus ca „Pământul Afganiilor” sau „Locul Afganiilor” în limbile oficiale, paștună și dari. Este o societate preponderent rurală de tip tribal, iar în ciuda unor diferențe, majoritatea populației respectă aceleași tradiții și obiceiuri. În regiunile

*Misiunea „RESOLUTE SUPPORT”,
Kabul, Afghanistan
e-mail: rpalaghia@yahoo.com

din sud-estul țării, ca și în vestul Pakistanului de altfel, care a fost parte a Afganistanului, populația trăiește în acord cu cultura paștună, urmând codul de conduită „Pasthanwali”.

Analiștii statelor în devenire apreciază că, după conflicte, țările au nevoie de armată, forțe de poliție, școli, constituție și legi, alegeri și un nou guvern, însă pot să afirm că, pentru a deveni elemente eficiente, acestea nu pot doar exista fără o legătură între ele, iar această legătură este reprezentată de „cultura națională”. Problema este că aceasta însăși nu iese neafectată din această succesiune a conflictelor, ci din contră, războaiele generează puternice stricăciuni atât simbolurilor tangibile, clădirilor și monumentelor aparținând patrimoniului național, cât și celor intangibile, cum ar fi tradițiile, normele etice, literatura, muzica și arta.

Apreciez că în momentele extreme, când însăși supraviețuirea fizică este un risc, cultura poate părea un aspect de lux al vieții sociale. Dar ea reprezintă mai mult decât a merge la operă sau la expoziții, reprezentând totalitatea calităților, credințelor, valorilor, simbolurilor și practicilor care împreună, reflectă un mod de viață al unui grup, țară sau populație. Pentru aceste entități sociale, aceasta reprezintă supraviețuirea pe linia timpului, o legătură cu trecutul și o viziune a viitorului.

Națiunea afgană are trecutul unei culturi extrem de bogate cu multiple epoci de glorie, cum ar fi cele zoroastriene, budiste și islamică, suferind nenumărate războaie. A fost casa unor mari imperii, a îmbrățișat ideile reformelor democratice a lui Atatürk și a altor reformatori sociali radicali.

Din cercetarea efectuată a rezultat că patrimoniul cultural afgan se încadrează în două categorii principale, și anume:

1. *patrimoniul istoric și cultural imobil*, incluzând: orașe, forturi și palate, minarete și monumente, table de piatră, gravuri, inscripții, moschei, școli religioase (madrassas), mănăstiri (Khaaneqahs) și palate adăpost pentru caravane. Multe dintre acestea însă au suferit pagube importante din cauza cutremurelor, inundațiilor, incendiilor, a războiului, a neglijenței și a abuzului public.

2. *patrimoniul istoric și cultural mobil* format din: monede, ceramică antică și ornamente, statui, manuscrise, cărți vechi, ziare, reviste, calendare, avize, declarații, sigilii, ștampile, decrete, documente oficiale istorice importante, titluri formale și informale, tratate, abonamente publice,

scrisori și multiple documente care dovedesc arborele genealogic al familiilor, desene istorice și fotografii, înregistrări, caligrafii, picturi, lucrări miniaturale și alte elemente vechi conservate în muzeele și arhivele oficiale ale țării. Din nefericire, o mare parte din patrimoniul mobil al Afganistanului, de-a lungul existenței sale, a fost folosit ca obiect de contrabandă.

Afganistanul conține izbitoare mărturii arhitecturale mai vechi sau mai noi fiind influențate, în special de cultura greacă și budistă (altare și mănăstiri, arcade, monumente), minarete islamice complicate (turnuri, moschei), temple și forturi. Printre cele mai renumite locuri unde au fost descoperite vestigii arheologice sunt cele din Herat și Mazar-e Sharif, minaretul și moscheeade de la Jam, Arca lui Qal’eh-ye Bost, veche de 1.000 de ani, Chel Zina (Patruzeci de pași) și Inscriptiile în piatră realizate în timpul împăratului Mughal Babur în Kandahar, statuia Marelui Buddha de la Bamian „Turnurile victoriei” din Ghazni, mormântul împăratului Babur și marele fort Bala Hissar din Kabul.

UNESCO a realizat cu mult timp în urmă potențialul de creștere economică a țărilor care folosesc vestigiile culturale, nu doar ca sursă directă pentru locuri de muncă ci, în același timp, ca și cale indirectă de generare a unui venit continuu din comercializarea acestor simboluri. Un exemplu elocvent de o astfel de locație este Valea Bamyian, care oferă locuri de muncă pentru aproximativ cinci sute de muncitori locali, la care se adaugă poziții permanente pentru echipele care asigură protecția celor care realizează cercetarea, restaurarea picturilor murale și managementul întregului proiect.

Ca o manifestare fizică a culturii, bunurile de patrimoniu sunt deseori ținte directe în timp de război datorită faptului că au semnificație psihologică, religioasă sau economică și pentru că distrugerea lor produce demoralizarea populației.

Încă din anul 2002, pe lista Patrimoniului Mondial UNESCO sunt incluse două obiective extrem de importante din punct de vedere cultural, cum ar peisajul cultural și vestigiile arheologice din Valea Bamyian și minaretul și vestigiile arheologice de la Jam / Djam. Astăzi, chiar în absența unor drumuri sigure sau a unor aeroporturi funcționale și sub amenințarea constantă a siguranței personale, mai există totuși turiști care se aventurează în aceste locații.

Apreciez că cele mai semnificative reprezentări artistice ale stilului artistic „Gandara” pe teritoriul Afganistanului, se aflau în Valea Bamiyan – cele două statui reprezentându-l pe Buddha, săpate direct în stâncă, care au străjuit valea începând cu secolul al VI-lea și până în anul 2001, când au fost dinamitate și complet distruse de către talibani. În același context, islamiștii radicali afgani au început o campanie de distrugere a elementelor nonislamice existente în societatea afgană.

Talibanii au interzis toate formele de imagini, muzică, sport și televiziune, în conformitate cu ceea ce ei au considerat o interpretare strictă a „Shariei”. Un exemplu elocvent l-a constituit faptul că delegației americane, care a vizitat Afganistanul imediat după acest eveniment, i s-a explicat că această acțiune de distrugere intenționată a reprezentat un act de protest împotriva acțiunilor de reabilitare a acestor statui, în timp ce populația țării murea de foame. Consider că islamiștii extremiști au înțeles semnificația acestor monumente și acesta a fost motivul pentru care au încercat să distrugă tot ceea ce a fost clădit înainte de Islam, iar distrugerea statuiilor cioplite în stâncă a lui Buddha din Valea Bamiyan nu a fost o întâmplare a războiului, ci un act intenționat îndreptat împotriva unui simbol și a un motiv de mândrie națională, deoarece cea mai înaltă dintre statuile lui Buddha de la Bamiyan era portretizată pe bancnotele afgane.

Foarte puțini știu că, până la distrugerea ei, era cel mai mare exemplar din lume a unei statui a lui

mai mult de o mie de călugări budiști”³. El nota, de asemenea, că statuile lui Buddha erau „decorate cu aur și pietre prețioase” și a afirmat că ar exista în Valea Bamiyan o a treia statuie a lui Buddha, având o lungime de 304,8 metri, construită în poziție culcat, statuie căutată în prezent de echipe franceze și japoneze de arheologi.

Directorul general al Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), Koichiro Matsuura⁴, a declarat distrugerea statuiilor de la Bamiyan „... crimă împotriva culturii. Este abominabil să asistăm la distrugerea rece și

calculată a bunurilor culturale care au fost moștenirea poporului afgan și a întregii omeniri”. Ulterior, după anul 2011 au existat mai multe proiecte de reconstruire a celor două statui, dar s-a renunțat treptat la ele din diverse motive. După paisprezece ani de la distrugerea statuiilor, la 7 iunie 2015, un cuplu de chinezi temerari au organizat un spectacol de proiecție „3 D”, în cavitățile goale ale muntelui, ceea ce a făcut posibilă din nou apariția imaginii celor doi Buddha, eveniment organizat cu permisiunea UNESCO și a guvernului afgan.

La puțin timp după distrugerea statuiilor, au fost descoperite aproximativ cincizeci de peșteri dintre care doisprezece conțin picturi murale, cele de la Bamiyan fiind estimate că au fost realizate între secolele al V-lea și al IX-lea.

Se crede că acestea sunt cele mai vechi picturi în ulei, mai vechi cu aproximativ șase secole decât cele din Europa. În una dintre aceste peșteri de la Bamiyan a mai fost descoperită și traducerea unei secțiuni de început a scrierii sanscrite „Pratītyasamutpāda Sutra”, traducere realizată de către pelerinul Xuanzang, unde sunt precizate preceptele budismului și care, ca filozofie de bază a budismului, accentuează faptul că toate lucrurile sunt trecătoare.

Buddha, poziționat în acest mod și săpată în stâncă. Pelerinul budist chinez Xuanzang², după vizitarea locului, în 30 aprilie anul 630 d.H., a descris Valea Bamiyan în „Da Tang Xiyu Ji” ca fiind un înfloritor centru „cu mai multe zeci de mănăstiri budiste și

Minaretul, unul dintre monumentele de o excepțională creativitate artistică și măiestrie inginerescă a timpului și vestigiile arheologice de la Jam / Djam, se presupune că marchează locul orașului antic Firuzkuh, capitala dinastiei Ghurid care a condus Afganistanul și o parte a nordului Indiei, de la Kashgar la Golful Persic, în secolele al XII-lea și al XIII-lea. Pe acest minaret, denumit uneori și „Turnul Victoriei”, au fost descoperite inscripții care certifică anul 1194, ca dată a construcției, și numele sultanului Ghiyas ud-Din (1157-1202). Se presupune că această construcție a fost ridicată cu scopul de a comemora Victoria de la Delhi, din anul 1192 contra imperiului Ghaznavid, fiind și probabil utilizată ca reședință de vară a Regelui Ghurid. Orașul Firuzkuh a fost distrus de mongolii conduși de către Ogodai, în anul 1222.

Arhitectura și ornamentațiile minaretului sunt deosebite atât din punct de vedere istoric, cât și al stilului arhitectonic. Acest tip de arhitectură de tip islamic a exercitat o influență puternică asupra stilului construcțiilor din regiune din perioada următoare. El are o bază octogonală și patru coloane cilindrice, construite din cărămizi arse, legate între ele cu mortar. Exteriorul este complet acoperit cu decorațiuni geometrice în relief. Rămășițe ale castelului și turnurilor aparținând așezării Ghurid se găsesc în partea de nord a minaretului, iar în partea de est a acestuia se află fortificații, ceea ce a dus la concluzia că tot acest conglomerat arhitectonic era înconjurat de un teren folosit în scop militar. Rămășițele arheologice au fost analizate și catalogate în secolul XX, dar fără intenția de restaurare sau de reconstrucție.

O alta comoară națională cu potențial de a atrage mulți turiști în viitor, dacă va supraviețui, aflată la doar patruzeci de kilometri de capitală și având drumuri accesibile, este Mes Aynak. După ce a îndurat războaie, schimbări climatice și religioase, jafuri și deteriorări stadiale datorate trecerii veacurilor, acum are alți dușmani: indiferența și incompetența guvernamentală.

Acest vestigiu arheologic este un conglomerat spectaculos de mănăstiri budiste, centre rezidențiale și comerciale datând din epoca bronzului, înconjurate de ziduri fortificate și turnuri de apărare, fiind comparabil cu cel de la Pompei, cu condiția să fie excavat și conservat în mod adecvat. Geografic, acest site arheologic este situat pe vechiul „Drum al Mătăsii”, având elemente caracteristice chineze,

indiene și iraniene. În opinia mea, Mes Aynak poate reprezenta o completă schimbare de imagine a Afganistanului, mărturie a unei ere în care a fost centrul global al industriei, tehnologiei, inovațiilor, arhitecturii, artei și a comerțului. Din nefericire, în subsolul aceleiași regiuni a fost descoperit cel mai mare depozit de cupru din lume, iar guvernul afgan a ales să sacrifice vestigiile arheologice de dragul banilor.

Războaiele îndelungate au făcut din Afganistan un câmp minat pe care vizitatorii îl evită. Împreună cu agricultura și comerțul, turismul, cu forma sa primitivă numită pelerinaj, a fost pentru afgani o importantă sursă de supraviețuire. În secolul al VII-lea, călugărul călător Xuanzang⁵ a întocmit primul ghid al țării. Acesta include descrieri „colorate” ale veșmintelor, mâncarea și comportamentul populației din provinciile Bamyān și Kapisa, cât și descrieri ale impozantelor monumente ale acestei țări. Ulterior, pelerinajul la statuile budiste a continuat, un număr mare de călători indieni venind aici să ofere ofrande.

Astăzi este evident că în nicio altă parte a lumii importanța conservării vestigiilor culturale nu este mai acută acum decât în Afganistan, o țară cu un trecut bogat și divers, dar distrus în prezent de corupție, insecuritate și violență, singurele speranțe într-un viitor mai bun fiind oferite până acum poporului afgan de către forțele coalitiei multinaționale.

Un alt element esențial al oricărei culturi este arta. Într-un sens larg, termenul artă desemnează orice activitate, care se bazează pe cunoștințe, exercițiu, percepție, imaginație și intuiție⁶. În acest articol mă voi referi doar la câteva aspecte ale acestui mare capitol cultural: arta plastică, cu genurile clasice pictură și grafică, sculptură, arhitectură și meșteșugurile artistice, sau ceramica de Herat, în culori albastru și verde care este foarte renumită în Asia.

La aceasta se adaugă ilustrația de carte, lucrările în bronz, aur, argint, broderie decorativă și diferite produse tradiționale lucrate în piele. Cea mai răspândită formă de artă în Afganistan sunt covoarele țesute manual în stil afgan tradițional. Colecții de artă sunt păstrate la Muzeul Național Afgan, Galeria Națională și în Arhivele Naționale ale Afganistanului, toate localizate în Kabul. În ciuda limitărilor, arhivele naționale au făcut permanent eforturi pentru colectarea manuscriselor

și a documentelor istorice, promovând cercetarea în domeniu.

Muzeul Național Afgan din Kabul, fondat în anii 1920, este locul de păstrare și de valorificare a articolelor afgane vechi, de interes național și cultural. În anul 1996, muzeul a fost devastat de către talibani, fiind reinaugurat în anul 2004, cu numai 2.500 de articole, din 100.000 cât existaseră anterior. Printre piesele de mare valoare păstrate în acesta sunt cele din fildeș, alături de antichitățile din Cușmir ale budismului primar și mai apoi ale Islamului primar. Interesant este faptul că, în noiembrie 2004, arheologii au descoperit un tezaur compus din peste o sută de lăzi, conținând articole istorice ale muzeului, îngropate probabil de personalul acestuia, sub palatul prezidențial și în alte zone din apropiere, pentru a le feri de jaf. Între aceste articole se află și o bogată colecție de monede vechi de mii de ani, aproape din toate epocile și civilizațiile, măturie clară a importanței comerciale și a antichității Kabul-ului.

Galeria Națională de Artă a Afganistanului și-a început activitatea în anul 1983, cu numai două sute de tablouri, majoritatea provenind din muzeul și palatul prezidențial. Până în 1991, numărul de tablouri și alte obiecte de artă a crescut la peste opt sute. Din păcate, în timpul războiului civil, aproape jumătate dintre aceste picturi au fost fie distruse, fie furate. În ultimii ani, aproximativ cea mai mare parte din artefactele și picturile deteriorate sau furate au fost recuperate. Colecția include picturi în ulei și acuarelă, reprezentând stilurile realism, impresionism și cubism, caligrafii, broderii de mână, mozaicuri, sculpturi și diferite lucrări în lemn.

Există o lungă tradiție și în pictura miniaturală, care își are începuturile recunoscute odată cu lucrările pictorului afgan Kamalul din Behzad, contemporan cu perioada în care Leonardo da Vinci picta pentru regii Europei.

O nouă formă de artă afgană este arta stradală graffiti, prin care artiștii își exprimă trăirile și crezurile proprii și ale generației pe care o reprezintă. O figură neobișnuită pentru acest loc este prima femeie afgană artist de graffiti, care exprimă lupta pentru drepturile femeilor. Artă vizuală în Kabulul postconflict, este percepută de către grupul tinerei generații, ca o încercare de a dovedi că arta este mai puternică decât războiul.

Un element important al artei pe care doresc să-l trec în revistă este *arta dramatică*. Este un

puternic interes pentru artele vizuale, afganii fiind un popor foarte sensibil și reactiv. Artele vizuale fac parte din sistemul educațional din cadrul studiilor universitare și preuniversitare, dar încă axându-se pe pregătirea clasică. Încet, sistemul educațional are tendința de a se îmbunătăți, utilizând diferite forme de artă contemporană.

În 1977, regimul taliban a interzis dansul, filmele și fotografiile. Din cauza unei rate crescute a analfabetismului, transmiterea culturală s-a realizat îndeosebi pe cale orală. Nuvelele sunt rare, poezia fiind considerată cea mai înaltă formă a expresiei artistice.

Afganii celebrează sărbătorile naționale, religioase și toate cele care țin de familie, însoțindu-le de manifestări teatrale și dansuri publice. Teatrul are originile și rădăcinile în ritualuri religioase, în conflictele etnice, obiceiuri și tradiții. Teatrul, în concepția vestică, a fost introdus în Afganistan la începutul anilor '30, în timpul regelui Amanullhah Khan. Primul teatru a fost construit în parcul Pagnaman și avea structura identică cu a teatrelor Greciei Antice. Poeți și scriitori, cum ar fi Kohgadai și Saewar Goya și-au prezentat pe scena acestui teatru unele dintre creațiile lor. Inițial, s-au prezentat doar piese ale unor dramaturgi vestici, precum Shakespeare, Brecht, Cehov, Moliere, dar cu timpul locul acestora a fost luat de piese ale scriitorilor locali, prezentate în dari, paștună sau farsi. În anul 1940 a fost creat Teatrul Național, iar apoi Teatrul Municipal din Herat și Teatrul din Kabul. În toate aceste grupuri de artă dramatică, bărbații erau cei care jucau toate rolurile. Zece ani mai târziu au fost acceptate și femeile în trupele de teatru. Doamnele Zainab Saraj și Sayed Muqadas Negah au înființat teatrul doar cu și pentru femei, în anul 1958.

Majoritatea pieselor de teatru modern aveau ca subiect tema libertății și a luptei împotriva corupției conducerii statului, iar cel mai popular stil este acum „monodrama”, monologul, care presupune prestația artistică a unui singur actor, de obicei vorbind despre experiențe proprii. Situația actuală a Afganistanului încă ridică îngrijorări cu privire la educația tinerilor actori și a managerilor de teatru, fiind necesar ca aceștia să fie pregătiți de profesori de artă dramatică, străini. Adevăratele probleme nu țin de repararea teatrelor existente, ci de unele mai grave, cum ar fi punerea bazelor teatrului atât în ceea ce privește partea fizică, cât și cea privind

educația tinerilor actori, încurajarea scriitorilor și a producătorilor. În opinia mea, teatrul afgan există doar ca o consecință a tradițiilor populare și a tradiției transmițerii orale, fiind văzut oricum doar ca un promotor al tradițiilor populare și nu ca pe un mod de stimulare intelectuală. Există însă semne puternice de revigorare a teatrului afgan, într-un climat de libertate de creație.

Alte două elemente ale culturii pe care vreau să le detaliez, pe scurt, sunt literatura și radioul. Prima carte de poezii moderne a fost publicată în anul 1957, cinci ani mai târziu fiind publicată, în Kabul, o întreagă colecție de poezii moderne. În timpul ocupației sovietice, pentru prima oară în istoria literaturii afgane, s-a format Uniunea Scriitorilor Republicii Democratice Afganistan, fiind o sursă de propagandă pentru guvern, armata națională afgană și armata de ocupație. În anul 1978, uniunea a devenit Uniunea Scriitorilor Afgani, eliberată de comenzi politice. În cei doisprezece ani de existență s-au publicat aproximativ două sute de cărți de poezii și nuvele, însă începând cu anul 1992 talibanii au închis toate centrele literare și de cultură.

Proza a fost influențată atât de diferitele curente culturale europene și asiatică, cât și de forțele guvernamentale, aflate la putere. În zilele noastre, poezia și proza poate fi descrisă ca fiind, de asemenea, una politică. Cu titlu de noutate, pe lângă tradiționaliști și moderniști au apărut poezii „versurilor libere”, o formă de poezie fără rimă. Astăzi, literatura afgană și-a pierdut coerența, evoluând în multiple direcții.

În anul 1979, toate tipografiile au fost naționalizate, tipografia guvernamentală devenind unicul loc unde se tipăreau ziare, reviste și periodice profesionale. Agenția Baihaqi este cea care se ocupa cu tipărirea cărților. Tot atunci s-a înființat Academia de științe a Afganistanului, care include Societatea de Istorie și Academia de Paștună. În anul 1992, paisprezece ziare, tipărite în diferite limbi, apăreau pe teritoriul țării.

Emisiunile radio se limitează doar la Radio Afganistan care transmite muzică, știri și programe educaționale în limbile locale și din cauza ratei crescute a analfabetismului, fiind cel mai important mijloc de comunicare culturală.

Un al patrulea element al culturii pe care vreau să-l prezint pe scurt este muzica. Muzica afgană tradițională a fost influențată de către arabi, persani, indieni, mongoli, chinezi și alte popoare migratoare,

muzica locală fiind un amestec al acestora. În perioada talibană, instrumentele muzicale, muzica, în general, au fost interzise și distruse. Nicio măsură nu a împiedicat continuarea acestor practici.

Conceptul afgan, despre ceea ce înseamnă muzica, este strict asociat cu instrumentele, Rubab fiind instrumentul tradițional cu coarde, denumit și „leul instrumentelor”, confecționat din lemn de dud și care are un timbru deosebit.

Recitarea Coranului, practicile „Sufi” și „Shia” nu sunt considerate muzică religioasă chiar dacă unele sunt însoțite de acompaniament instrumental.

Muzica clasică „klasik”, cuprinde muzica vocală, cea instrumentală și dansul. *Ustads*, profesioniștii ai muzicii, au învățat muzica clasică în India folosind teoria și terminologia hindustani, fiind mult mai concentrată pe ritm și pe folosirea unor instrumente specifice de percuție.

Când „Radio Afganistan” a devenit activ în toată țara, muzica a devenit mult mai cunoscută. În 1951, Parwin a fost prima femeie afgană care a cântat „live” la radio, iar Farida Mahwash este una dintre cele mai faimoase cântărețe de muzică pop. Anii 1970 au fost „anii de aur” ai industriei muzicale afgane. În perioada guvernării talibane, când orice formă de artă și cultură era interzisă, industria muzicală afgană s-a mutat în Pakistan. Cântăreții afgani aveau spectacole televizate și susțineau concerte pe teritoriul Pakistanului, pentru cei aproximativ trei la patru milioane de afgani care trăiau acolo. În ultima decadă însă, industria muzicală afgană a început să se revigoreze, grupuri ca „Ansamblul Kabulului” ajungând să fie recunoscut internațional.

Muzica rock este cunoscută, dar prea puțin acceptată, iar „Visul Kabulului”, un grup rock care

a luat ființă în 2008, se pare că este primul grup de acest gen din țară.

Următorul element al culturii cu relevanță pentru afgani este filmul. Cinematografia a pătruns în Afganistan la începutul secolului al XX-lea, dar schimbările politice au fost nefavorabile pentru perioade lungi acestei forme de artă. Instituția care se ocupă de film în Afganistan este Organizația Națională de Film a Afganistanului (AFO), companie de stat, iar primul film produs în Afganistan a fost „Iubire și prietenie” (1946). În faza incipientă a producției de film, majoritatea producțiilor erau documentare, iar primul film produs în Kabul, de AFO, cu artiști afgani a fost „Asemeni vulturilor”, urmat de o succesiune de filme producție alb-negru. În același context, primele filme color s-au produs doar după anul 1960 și, deși nu erau producții la nivelul profesionalismului celor de peste hotare, au atins o coardă sensibilă a afganilor, deoarece acestea reflectau viața lor. Cinematografele existau doar în marile orașe.

După 1960, programele de ajutorare a națiunii afgane susținute de către ruși au stimulat interesul tinerei generații în studiul artei filmului. Oricum, războiul civil după 1990 nu a creat un mediu creativ, astfel încât mulți artiști și producători au părăsit țara emigrând în Iran și în Pakistan. După 1996, când talibanii au preluat puterea, cinematografele au fost distruse, iar peliculele arse, dar după înfrângerea lor, producătorul afgan Mohsen Makhmalbaf atrage atenția Comunității Internaționale asupra Afganistanului prin producția „Kandahar”, film prezentat la Cannes. De asemenea, în anul 2003, filmul lui Sadiq Barmak „Osama” a câștigat multiple premii la festivalurile de film de la Cannes și de la Londra.

La începuturile cinematografeii, accesul femeilor în industria cinematografică era permisă. Aceasta s-a schimbat în timpul regimului taliban, iar după căderea acestuia, s-a reintrat în normal. Ulterior, companii internaționale au realizat filme în și despre Afganistan, cum ar fi: „Kabul Express”, „Evadarea de la talibani”, „În această lume” și „Mănuitorul de zmeie”. Filme documentare multiple, având ca subiect luptele și viața socială precum „16 zile în Afganistan”, „Băiatul care se joacă la statuile lui Buda de la Bamiyan” și „Cărți poștale din Tora Bora”, au fost premiate la festivaluri internaționale de film. Trebuie să remarc, în același timp faptul că afganii care trăiesc în marile orașe,

cum este de exemplu Kabulul, sunt influențați de cultura indiană, datorită casei de producție de film Bollywood, agreată de către afgani.

Ultimul element al culturii afgane la care vreau să fac referire este dansul. „Attan” este dansul popular tradițional național afgan, având originile în regiunile populate de triburile paștune din Afganistan și Pakistan. Într-o traducere aproximativă, „Attan” înseamnă ritm, fiind un dans ritmat, desfășurat pe ritm de tobe Dhol – un tip special de tobă cu două capete. Inițial se pare că a fost parte a unei ceremonii religioase sau asociat dansurilor războinicilor, care mai târziu a fost modificat într-un dans islamic, cu intenția de a-i aduce pe dansatori mai aproape de creator. O formă modificată a acestui dans poate fi întâlnit în diferite părți ale Turciei, cunoscut de către europeni ca „dansul Rumi”. Attan are, de obicei, o lungime între cinci și treizeci de minute. Cu timpul, această formă de dans a devenit o parte nu doar a războaielor, ci și a nunțiilor, a logodnelor, a diferitelor celebrări și a festivalurilor.

Îmbrăcămintea este una tradițională, specifică. Femeile poartă rochii colorate, iar tinerele minore au un tip special de îmbrăcămintă, rochițe viu colorate, cu bucățele rotunde de oglindă cusute pe material, care le conferă o strălucire deosebită în timpul mișcărilor de dans. Bărbații au o ținută numită „regalia”, acompaniată de o vestă (*waskata*) și de o căciuliță subțire din lână (*pakol*). Părul lung, purtat mai ales de către bărbații din Paktia, este o parte importantă a mișcărilor de dans în care bărbații își rotesc capul. În acompaniament de tobe, dansul începe prin poziționarea dansatorilor în cerc, uneori se prind de mâini, dar în cea mai mare parte a regiunilor dansatorii evoluează fără a se ține de mâini, individual, respectând ritmul, pașii și mișcărilor. Ritmul inițial este încet, iar apoi se accelerează treptat și poate continua de-a lungul a trei, patru ore, cu schimbări de ritm sau melodie. Există o varietate de forme ale dansului Attan, în funcție de regiune. Cele mai cunoscute forme sunt: Kochai, Logarai, Paktiawal sau Khostai, Shenwari, Wardag, Warziro, Khattak, Quetta, Kumbhar și Kabuli.

Attan este un dans care se desfășoară separat. Femeile dansează într-o parte, iar bărbații în alta, de obicei, în camere sau spații separate. Doar în rare ocazii pot fi văzuți bărbații dansând cu femeile, iar în această situație aceștia sunt rude de gradul întâi, soț-soție, frate-soră. În mediile

internaționale, la festivaluri, dansatorii de attan pot fi văzuți și în grupuri mixte. În perioada conducerii comuniste prosovietice s-au încurajat dansurile mixte, dar această atitudine s-a schimbat odată cu ascensiunea la putere a regimului taliban în anul 1994. Talibanii au instituit un regim bazat strict pe preceptele Coranului. Dansul și muzica atât în spațiile publice, cât și în spațiile private au fost interzise sub amenințarea unor pedepse grele, atât fizice, cât și cu privire de libertate. Chiar după instalarea la putere a președintelui Hamid Karzai, în unele provincii mai conservatoare, atitudinea cu privire la participarea femeilor la dans nu s-a schimbat. Totuși, populația afgană de vârstă a doua și a treia nu a uitat, și este încă cantonată în regulile impuse de talibani, iar consecințele grave care pot surveni în urma unui comportament neadecvat din acest punct de vedere, considerat ca fiind unul absolut normal în cea mai mare parte a lumii.

Studentii au manifestat de-a lungul timpului dorința de schimbare, constituiți în grupuri semiorganizate care au avut ca scop promovarea acestui dans în rândurile generației tinere, dar nu au fost încurajați și susținuți la nivel guvernamental. La nivel statal, nu există în prezent, instituții, cursuri, cluburi, unde cei interesați să poată învăța acest dans tradițional. În capitala țării, singura formă în care dansul este promovat este prin artiști ambulanti, care își susțin efortul artistic din banii câștigați dansând la diferite evenimente. Nu există cluburi de dans, locuri special dedicate acestui act artistic. Este o societate conservatoare în care religia islamică este aplicată cu strictețe.

Concluzii

Eforturile Comunității Internaționale de conservare a vestigiilor culturale deși sunt foarte active se lovesc de lipsa de constanță în aplicarea legilor naționale, pe de o parte, de slabul sprijin guvernamental la nivel local, pe de altă parte, și foarte important pe lipsa de securitate a echipelor internaționale, trimise să evalueze și să restaureze ceea ce a mai rămas din cultura națională afgană în urma războaielor prelungite de pe acest spațiu.

Apreciez că, atunci când se dorește analiza, evaluarea și aprecierea unei culturi nu trebuie să rămână la nivelul unor discuții academice interminabile. Toate acest conflicte armate au devastat țara și au redus eficiența sau chiar existența instituțiilor la limita minimă și chiar sub aceasta.

Economia țării a fost devastată, cauzând suferințe incomensurabile la nivelul populației. Comunitatea internațională face eforturi constante și susținute pentru reintroducerea și/sau facilitarea funcționării instituțiilor democratice ale statului.

Dacă conflictele nu vor mai dura mult, „dacă stricăciunile nu vor depăși capacitatea țării de a le repara, dacă populația va putea menține coeziunea și speranța, atunci țara va putea renaște⁷. În aceste condiții, toate distrugerile produse la nivelul statului afgan impun operații ample de normalizare, de stabilitate, de reconstrucție și de reintegrare.

Consider că este greu de înțeles cum este posibil ca un popor, cu un tezaur și un trecut cultural atât de valoros să-și găsească atât de greu calea spre pace și liniște.

NOTE:

1 http://www.adherents.com/Religions_By_Adherents.html, accesat la 02.10.2015, ora 12.30.

2 <https://ro.wikipedia.org/wiki/Xuanzang>, accesat la 04.10.2015, ora 20.00.

3 Sally Hovey Wriggins, *The Silk Road Journey With Xuanzang, Paperback*, Westview Press, Revised edition November 27, 2003, p. 27.

4 Koichiro Matsuura, *Discurs la Adunarea Generală a Națiunilor Unite*, 20 decembrie 2002.

5 <https://ro.wikipedia.org/wiki/Xuanzang>, accesat la 04.10.2015, ora 20.00.

6 <https://ro.wikipedia.org/wiki/Art%C4%83>, accesat la 02.10.2015, ora 17.00.

7 Cheryl Benard, Eli Sugarman, *The perils of development, Afghanistan's Threatened Treasures*, World Affairs Journal, june 2013, p. 74.

BIBLIOGRAFIE

Benard Cheryl, Sugarman Eli, *The perils of development, Afghanistan's Threatened Treasures*, World Affairs Journal, june 2013.

Matsuura Koichiro, *Discurs la Adunarea Generală a Națiunilor Unite*, 20 decembrie 2002.

Wriggins Sally Hovey, *The Silk Road Journey With Xuanzang, Paperback*, Westview Press; Revised edition november 27, 2003, p.27.

http://www.adherents.com/Religions_By_Adherents.html, accesat la 02.10.2015, ora 12.30.

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Xuanzang>, accesat la 04.10.2015, ora 20.00.

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Art%C4%83>, accesat la 02.10.2015, ora 17.00.